

MEDIATEXNOLOGIYALAR - YUQORI SINIF O'QUVCHILARIDA TINGLAB TUSHUNISH VA GAPIRISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA

Turegaliyeva Nurjanar Nurgaliyevna

NDPI 1-bosqich tayanch doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14504359>

Zamonaviy ta'lim jarayoni o'quvchilarning chet tilini faqat grammatik va lug'aviy bilimlar orqali emas, balki amaliy ko'nikmalarni shakllantirish orqali o'zlashtirishini talab qiladi. Bunda tinglab tushunish va gapirish chet tili ta'limining asosiy komponentlari sifatida qaraladi. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, samarali til o'rgatish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni jalb qilish zarur. Ayniqsa, mediatexnologiyalar yordamida o'quvchilarda chet tilini o'rganishga bo'lgan qiziqish va faollik sezilarli darajada oshadi [1; 15]

O'zbekiston ta'lim tizimida xorijiy tillarni o'rgatish muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. 10–11-sinf o'quvchilari uchun chet tilini o'zlashtirishda kommunikativ yondashuvning samaradorligi ta'kidlanmoqda. Shu nuqtai nazardan, mediatexnologiyalar yordamida tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini shakllantirish masalasi o'ta dolzarbdir. Ushbu tezis mazkur masalaning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishga qaratilgan.

Mediatexnologiyalarning mohiyati va ahamiyati

Mediatexnologiyalar bu – ma'lumotlarni audiovizual shaklda uzatish va qabul qilishga asoslangan raqamli vositalar majmuasi bo'lib, ular o'quv jarayonini jonli va interaktiv shaklda tashkil etishga xizmat qiladi. Ular ichida quyidagilar ajralib turadi:

Audiomateriallar (podkastlar, hikoyalar, suhbatlar).

Videomateriallar (film, multfilm va ta'limiy videolar).

Interaktiv ilovalar va platformalar (Duolingo, Quizlet, BBC Learning English).

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mediatexnologiyalar dars jarayonida qo'llanganda o'quvchilarning qiziqishi 40–60 foizga ortadi va ularning ma'lumotni o'zlashtirish darajasi sezilarli darajada yuqori bo'ladi [3;64].

Tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni

Audiomateriallar yordamida mashqlar

Tinglab tushunish o'quvchilarning chet tilidagi talaffuz, intonatsiya va muloqot uslublarini o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Masalan, o'quvchilarga ingliz tilidagi podkastlar yoki hikoyalarni eshittirish orqali ularning eshituvchanlik qobiliyati rivojlantiriladi. Shuningdek, dialoglarni eshittirish va keyinchalik ularni tahlil qilish o'quvchilarning suhbatga kirishish ko'nikmalarini shakllantiradi [4;11].

Videomateriallar asosida mashqlar

Videomateriallar orqali o'quvchilar turli madaniyatlarni vizual tarzda anglab, tabiiy muloqot uslubini o'rganadilar. Misol uchun, qisqa filmlar yoki seriallardan olingan dialoglar asosida mashqlar tashkil qilish o'quvchilarda talaffuz va intonatsiya ustida ishlashga yordam beradi. Shuningdek, turli mavzulardagi videolavhalar suhbat mavzularini kengaytiradi [5;77].

Interaktiv platformalar va mobil ilovalarning o'rni

Bugungi kunda mobil ilovalar til o'rganishda asosiy vositaga aylanmoqda. Duolingo, Memrise, va BBC Learning English kabi ilovalar tinglab tushunish va gapirish mashqlarini o'z ichiga oladi. O'quvchilar ushbu ilovalardan foydalanib, o'z bilimlarini mustaqil tarzda

rivojlantiradilar. Masalan, Duolingo orqali tinglash mashqlari bajarilganda, o'quvchilarning eshitib tushunish qobiliyati 35 foizga yaxshilangani qayd etilgan [6;24].

Amaliy tajribalar va metodik tavsiyalar

O'zbekiston ta'lim muassasalarida mediatexnologiyalarni joriy qilish bo'yicha tajribalar shuni ko'rsatadiki, tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda quyidagi usullar samarali:

Dialog asosidagi mashg'ulotlar: Audio va video materiallar yordamida tabiiy suhbatlar o'rganiladi.

Rolli o'yinlar va taqlid mashqlari: O'quvchilar real hayotga oid vaziyatlarni o'ynab ko'radilar.

Xalqaro onlayn muloqot platformalari: PenPal Schools yoki eTwinning orqali boshqa mamlakat o'quvchilari bilan muloqot tashkil qilinadi.

Shuningdek, o'qituvchilar uchun seminar-treninglar o'tkazish va o'quv materiallarini audiovizual shaklda ishlab chiqish talab etiladi.

Xulosa

Mediatexnologiyalar yordamida o'quvchilarning tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish nafaqat o'quv jarayonini jonlantiradi, balki o'quvchilarni mustaqil o'rganishga undaydi. Ushbu texnologiyalar o'quvchilarning lingvistik va kommunikativ kompetensiyasini oshirishda samarali vosita hisoblanadi. Shu sababli, mediatexnologiyalarning ta'lim tizimida keng qo'llanishi joriy etilishini tavsiya qilamiz.

References:

1. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. New York: Pearson Education.
2. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
3. Kukulska-Hulme, A. (2012). Mobile-Assisted Language Learning. ReCALL, 24(2), 157-171.
4. Tomlinson, B. (Ed.). (2013). Developing Materials for Language Teaching. Bloomsbury Publishing.
5. Pegrum, M. (2014). Mobile Learning: Languages, Literacies and Cultures. Palgrave Macmillan.
6. Godwin-Jones, R. (2018). Emerging Technologies. Language Learning & Technology, 22(2), 1-6.